

Wprowadzenie

Prezentowany dział poświęcony problematyce krymskotatarskiej składa się z ośmiu artykułów autorstwa badaczy z Polski, Ukrainy, Bułgarii, Turcji, USA. Należy zauważyć, że w roczniku „Wschodnioznawstwo”¹ po raz pierwszy zostaje przedstawiony tak obszerny dział dotyczący różnych aspektów życia społeczno-politycznego Tatarów Krymskich oraz Półwyspu Krymskiego jako ważnego regionu w kontekście stosunków międzynarodowych oraz bezpieczeństwa międzynarodowego.

Niezaprzeczalną wartością prezentowanych w niniejszym dziale rozważań jest ich interdyscyplinarny charakter. Obszerny wybór materiałów źródłowych, opracowań i rozpraw dotyczący szeroko ujętej problematyki krymskotatarskiej, jaki został przeanalizowany i zaprezentowany przez poszczególnych Autorów, stanowi cenne i interesujące kompendium wiedzy, które zauważalnie wzbogaci studia krymskotatarskie. Zrealizowanie pomysłu dotyczącego skompletowania rozpraw z zakresu problematyki krymskotatarskiej było możliwe we współpracy z Instytutem Ukraińskim, który inicjował badania z zakresu stanu studiów krymskotatarskich w świecie².

Struktura działu została ułożona w taki sposób aby omawiana problematyka miała swój logiczny ciąg. Tematyka zaprezentowanych rozpraw dotyczy okresu od deportacji Tatarów Krymskich przez władzę sowieckie w 1944 r. do aktualnych wydarzeń, zdominowanych rosyjską agresją przeciwko Ukrainie. W artykule autorstwa J. Otto Pohla³ została poruszona kwestia długotrwałego

---

¹ W poprzednich latach w roczniku został opublikowany artykuł T.R. Dębowskiego, *Wpływ aneksji Półwyspu Krymskiego na sytuację Kościołów działających na jego terytorium*, „Wschodnioznawstwo” 2018, tom 12, s. 57-72; zob. także recenzję L. Leszczenko, Oksana Voytyuk, *Tatarzy Krymscy. Sytuacja narodu w warunkach zmieniających się państwowości*, Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy, Białystok 2018, ss. 527.

² O stanie studiów krymskotatarskich, zob.: N. Koval, O. Gaidai, M. Melnyk, M. Protsiuk, D. Tereshchenko, M. Irysova, *Ukrainian and Crimean Tatar Studies in the World: Problems, Needs, Perspectives*, Ukrainian Institute, 2022, https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/ukrainian-and-crimean-tatar-studies-in-the-world_eng.pdf (11 XI 2024).

³ Zob.: O. Pohl, *The Deportation of the Crimean Tatars in the Context of Settler Colonialism*, „International Crimes and History” 2016, no. 16, pp. 45-69, <https://dergipark.org.tr/en/download/issue-file/19690>.

i traumatycznego wpływu deportacji Tatarów Krymskich do Uzbekistanu przez władze sowieckie w 1944 r. na rozwój tego narodu. Stopniowe odrodzenie i stanowienie narodu krymskotatarskiego nie było możliwe bez powrotu do ojczyzny. O trudnych, skomplikowanych i wieloletnich przeszkodach, jakie pokonywali Tatarzy Krymscy w walce o prawo powrotu na Krym rozważa badacz ukraiński Martin-Oleksandr Kisly⁴. Problem zachowania krymskotatarskiej tożsamości kulturowej poza granicami ojczyzny został przedstawiony przez bułgarskiego naukowca Evlogi Stancheva. Ukraińskie badaczki Natalia Yakovenko⁵ i Inna Valevska podejmują próbę przeanalizowania procesów i przyczyn walki Tatarów Krymskich o integralność terytorialną i suwerenność Ukrainy, która jest również walką o własną podmiotowość polityczną. Rozważania dotyczące partycypacji politycznej Tatarów Krymskich oraz towarzyszącym jej procesom w okresie 1989-2022 zostały zaprezentowane przez ukraińską badaczkę Natalię Dukach. Polska naukowczyni Oksana Voytyuk poruszyła ważny aspekt dotyczący krymskotatarskiej dyplomacji publicznej na przestrzeni dekady agresji rosyjskiej (2014-2024), podkreśliła także fenomen wspólnych działań na rzecz promocji kultury, tak krymskotatarskiej, jak i ukraińskiej⁶. Polski badacz Wojciech Łysek analizuje konsekwencje okupacji Krymu przez Rosję oraz wskazuje na potencjalne zagrożenia dla państw ościennych, które znajdują się pod presją rosyjskiej agresywnej polityki. Dział zamyka artykuł autorstwa tureckiego naukowca Sezai Özçelika, który wskazuje na zaburzenia trójpodziału władzy w Rosji oraz dominację nieograniczonej władzy wykonawczej, jako jedną z przyczyn masowych naruszeń praw człowieka, tak w czasie agresji rosyjskiej przeciwko Czeczenii, jak i w trwającej od 2014 r. okupacji Krymu.

Zdajemy sobie sprawę, że prezentowane rozprawy stanowią jedynie zarys wybranych problemów dotyczących Tatarów Krymskich, dlatego też zachęcamy badaczy do zgłębienia wskazanych zagadnień oraz przedstawienia wyników swoich dociekań naukowych na łamach kolejnych edycji rocznika „Wschodnioznawstwo”.

dr hab. Larysa Leshchenko, prof. UW
dr Maria Protsiuk, Instytut Ukraiński

⁴ Zob.: M-O. Kisly, *Post-Traumatic Generation: Childhood of Deported Crimean Tatars in Uzbekistan*, „International Crimes and History” 2016, no. 16, pp. 71-93, <https://dergipark.org.tr/en/download/issue-file/19690>.

⁵ Zob.: N. Yakovenko, *Crimean Tatars within Contemporary Ukraine: Together or Apart?*, [w:] *Polityka etniczna. Teorie – Koncepcje – Wyzwania*, red. H. Chałupczak, H. Browarek, R. Zenderowski, E. Pogorzała, Lublin 2015, ss. 631-648.

⁶ Zob.: O. Voytyuk, *Tatarzy Krymscy. Sytuacja narodu w warunkach zmieniających się państwowości*, Białystok 2018.